

С Т А Н О В И Щ Е

От: проф. д-р **Валентина Любенова Николова-Алексиева**,
Университет по Хранителни Технологии - Пловдив,
Професионално направление 3.8. „Икономика“
Научна специалност „Икономика и управление“
(Бизнес икономика и корпоративно управление)

Относно: дисертационен труд за присъждане на научна степен **„доктор“** по по докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване, ПН 3.8. Икономика от научна област 3. Стопански, социални и правни науки към катедра „Финанси“, Висше училище по застраховане и финанси – София

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед на Ректора на ВУЗФ № 35/10.03.2021 г. за откриване на процедура за защита на дисертационен труд.

Автор на дисертационния труд: **Мая Христова Янева**

Тема на дисертационния труд: **БИЗНЕСКОМУНИКАЦИЯТА КАТО КЛЮЧОВ ИНСТРУМЕНТ ЗА РАЗВИТИЕ НА БИЗНЕСА (По примера на международни организации в мултикултурна среда)**

1. Актуалност на разработения в дисертационния труд проблем

Актуалността на представения дисертационен труд произтича от нуждата за адаптация на международните предприятия към характеристиките на съвременната турбулентна бизнес среда, чрез ефективно управление на мултикултурните бариери и усъвършенстване на бизнес комуникациите за постигане на по-добра мотивация на служителите, а от там по-високи резултати, конкурентни предимства и устойчиво развитие.

Влияние върху разработването на настоящия дисертационен труд има фактът, че съществуват различни изследвания в областта на бизнес комуникациите и управлението на човешкия капитал, но недостатъчни, ограничени са изследванията за това как влияе мултикултурната среда и кои са факторите за постигане на високоефективни бизнес комуникации в международни компании.

Ролята на бизнес комуникациите и тяхното ефективно управление за повишаване на резултатите в мултинационалните предприятия в локален, регионален, национален и наднационален аспект е неоспоримо важна. На техните предизвикателства се отделя подобаващо внимание, както в теоретични изследвания, така и в практически разработки и емпирични проучвания. Но тяхната динамична природа, присъща гъвкавост и адаптивност, както и перманентният им стремеж към развитие налага да се изследват нови и неразглеждани до момента аспекти от организацията на бизнес комуникациите в тяхната дейност. В този смисъл **актуалността на темата** се изразява в установяване

на ползи от прилагането на нови подходи, методи и модифицирани аналитични изследвания, които могат да се изразят в следните насоки:

- По –задълбочено и обхватно опознаване същността и динамиката на развитие на бизнес комуникациите в мултикултурна среда. Улесняване и стимулиране на тяхното развитие, чрез дефиниране на по-ефективни и директно адресирани към нуждите им научни и приложни подходи.
- Предлагане на модел за усъвършенстване на бизнес комуникационните умения на служителите, разглеждани като мултикултурен човешки капитал на интернационални компании и повишаване на тяхната добавена стойност за постигане на социален, икономически и устойчив ефект, в условията на изразена турбулентност и изострена конкуренция. Именно този факт придава висока тежест за актуалността на темата.

В тази връзка може да се заключи, че темата на дисертацията е *дисертабилна и сполучливо избрана. Тя е изключително актуална и има голяма практическа значимост. Докторантката е обосновала много добре тази значимост и актуалност.*

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд анализира съвременните научни постижения в областта на бизнескомуникациите и управлението на човешкия капитал за постигане на добавена стойност, конкурентно предимство и устойчиво развитие в мултикултурна среда. В списъка на използваните литературни източници са посочени **общо 132 източника**, от които: **37 на кирилица, 73 на латиница и 22 електронни източника.**

Посочените литературни източници са актуални и пряко свързани с темата на дисертационния труд.

Представеният дисертационен труд е в обем от **177 страници**. В структурно отношение включва **увод, 3 глави, заключение и 6 приложения**. Резултатите са получени чрез съвременен инструментариум и са онагледени с подходящо подбрани **46 фигури и 29 таблици**. Приложенията представят анкетни карти, измервания и резултати, свързани с емпиричното изследване.

Във въведението на дисертационния труд са формулирани **основната цел** и **осем** логически обвързани **задачи** за нейното постигане. Коректно са определени обектът и предметът на изследването, както и основната **теза на авторката**, според която международните организации използват специфична бизнес комуникация, която включва разбирането на културните фактори и тяхното преодоляване с цел постигане на висока ефективна комуникация. В доказателство на това са издигнати и **три работни хипотези**.

Задачите са изпълнени в хода на изследването, а формулираната изследователска теза е доказана. Направена е верификация на издигнатите три хипотези. Структурата на дисертационното изследване е логически построена и съответства на поставената цел и задачи.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

➤ В теоретична част от дисертационното изследване:

Докторантката е извършила сериозен литературен обзор и е направила синтез на теоретични основи на комуникационния процес, бизнес комуникациите и тяхното управление през призмата на мултикултурните различия и влиянието на мултикултурната среда за осъществяване на ефективна комуникация в международни компании. Направените систематизации и обобщения показват *задълбоченост и добросъвестна работа с литературните източници*, умения за приложение на аналитични и дедуктивни техники за обработка на значителен обем информация с

различни изследователски методики. Коректно, под черта са изведени всички цитирания и коментари на авторката, което улеснява справките по цитираните източници.

Участието на докторантката в дискусиите по изследваните проблеми е *активно и отразява умения да изразява собствено критично мислене и формулира нови изводи и констатации.*

➤ ***В методическата част от дисертационното изследване:***

Докторантката е избрала подходяща методология и изследователски инструментариум, който съответства на сложния, многомерен характер на изследването. За доказване на **издигнатата авторова теза** е използван **системния подход**, надграждане на вече направени проучвания, теоретичен анализ и синтез, сравнителен анализ, методът на наблюдението, експериментален и емпиричен метод, както и дескриптивни, индуктивни, дедуктивни методи относно обобщаване и извеждане на същностните характеристики на основните понятия. За постигането на **основната цел** и поставените **задачи** са използвани *метод на групиране* (мнения на автори, методически характеристики, фактори оказващи влияние, компании); *метод на аналогията*; *графични методи*; *статистически* и други методи. Използвани са качествени и количествени методи за събиране на първична информация при реализиране на дълбочинно интервю и *експертна оценка*. При обработката на емпиричната информация е използван специализираният програмен продукт SPSS и статистически пакет на MS Excel. От полевите методи на проучване са използвани *анкетните проучвания на мениджъри и служители в мултинационална компания с 146 офиса в 28 страни и територии и над 75 000 служители, които говорят 48 езика*. Извадката е неслучайна целева типологична и включва 20 анкетирани служители и ръководители на 25 офиса.

Давам много висока оценка на литературния обзор, използваната методология, както и по отношение на изпълнението на поставените задачи за постигането на изследователската цел.

➤ ***В приложната част на дисертационното изследване:***

Докторантката напълно коректно, прилага предложената във втора глава методиката за провеждане на емпиричното изследване. Резултатите от проведеното приложно изследване: анкетни полеви проучвания на мениджъри и служители в мултинационална компания с 146 офиса в 28 страни и територии и над 75 000 служители, които говорят 48 езика са представени на едно добро ниво с достатъчен по обем, обхват и съдържание доказателствен и аналитичен материал.

Трудът съдържа конкретни резултати и емпирични доказателства, които обективно отразяват реалните постижения на проведеното научно изследване.

Представеният дисертационен труд е цялостно, завършено изследване по актуален и значим общественоеикономически проблем. В хода на изследването са повдигнати и поставени на обсъждане най-значимите теоретични и практически проблеми, свързани с идентифицирането на мултикултурни бариери и факторите за усъвършенстване на бизнес комуникациите в международните компании в условия на турбулентна, тектонична среда, пораждаща необходимостта от перманентна промяна.

Всичко това дава основание да се заключи, че Мая Янева познава отлично съвременната литература по изследвания проблем и притежава необходимото теоретично равнище за изследване и анализиране на икономически проблеми, формулиране на научни тези, проверка на хипотези, чрез емпирични доказателства и формиране на научни обобщения.

Заинтересовани страни от изследването могат да бъдат образователни и обучителни организации за целите на професионалната подготовка, бизнесорганизации с различен индустриален профил, организации от неправителствения сектор, органите на държавната и регионална власт.

Считам, че резултатите от дисертационното изследване са с висока степен на практическа приложимост, затова препоръчвам проектно-ориентирания подход за продължаващо развитие на темата.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси.

Приносите могат да бъдат разделени на *научни* и *научно-приложни*.

❖ Към **научните приноси** могат да бъдат отнесени:

- обогатяване на знанията в областта на управлението на бизнес комуникациите и в контекста на мултикултурна среда;
- систематизация на ключови бизнес комуникационни умения за работа в интернационални компании;

❖ Към **научно-приложните** се отнасят:

- предложения авторски модел на ключовите бизнес комуникационни умения за работа в интернационална компания с помощта на проведена експертна оценка.
- предложената оригинална авторска методиката за повишаване на бизнес комуникационните умения на служителите в интернационални компании и изведени препоръки за пряко адаптиране и приложение в стопанската практика;

Приемам приносите като реални, достоверни и доказани в хода на дисертационното изследване.

Приносните постижения считам за лично дело на докторантката. Изводите и предложенията в дисертационния труд представят Мая Янева като *ерудитран изследовател с добра теоретична подготовка, с възможности за творчески обобщения и формулиране на решения за практиката.*

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Представени са общо *3 самостоятелни публикации*, посветени на дисертационния труд, което показва *нейната ярка способност за индивидуална изява*. И трите са публикувани в издания, реферирани и индексирани в международни бази данни с научна информация, едната от които е в научното списание „Риторика и комуникации“ на Института по реторика и комуникации. *Като обем и качество те съответстват на изискванията за получаване на ОНС „доктор“.*

Приемам всички публикации като пряко съотносими към дисертационния труд. В тях са обобщени и публикувани съществени проблеми и резултати от изследванията в дисертационния труд.

6. Оценка на автореферата

Представеният автореферат на дисертационния труд е в обем от **47 страници**. В него са отразени целите и задачите на изследването, акцентите на отделните глави на дисертационния труд, както и приносите на автора. *Авторефератът е разработен в съответствие с изискванията за изготвянето му и отразява основните резултати и приноси на дисертационния труд.*

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

- **Основно мнение:** качествена дисертация, отлично онагледена, ясно очертани приноси с потенциал за развитие.
- **Критични бележки:** нямам съществени критични бележки към дисертационното изследване.

- **Препоръки:** докторантката има потенциал да публикува в издания, които са реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация (Scopus /Web of Science)
- **Въпрос:** Има ли внедрена концепция за Индустрия 4.0 и по-специално Lean Six Sigma 4.0 в изследваната международна компания и как се отразява или би се отразила върху организацията на бизнес комуникациите в нея?

8. Заключение

Предвид достойнствата на дисертационния труд, актуалността и сложността на изследваните проблеми, необходимостта от търсене на ефективни решения за тях в практиката, доброто теоретично равнище на изследваните и анализирани проблеми, може да се обобщи, **че представеният дисертационен труд отговаря на нормативно заложените критерии за присъждане на образователната и научна степен „доктор” /ЗРАС, чл.6, ал 2 и ал.3/.**

Посочените резултати от изследването, посветено на **„Бизнес комуникацията като ключов инструмент за развитието на бизнеса“** дават достатъчно основание за **висока оценка** на научния потенциал и възможности за изследователска дейност на докторантката.

Всичко това ми позволява **убедено да гласувам ПОЛОЖИТЕЛНО за присъждане на Мая Христова Янева на научната и образователна степен „доктор“ по професионално направление 3.8. „Икономика“.**

05.05.2021 г.
гр. Пловдив

Изготвил становището:

/проф. д-р В. Николова-Алексиева/